

Dat boantje in dei advertensie liekt mie wel wat tou

'Een nou van mien laand off? Een onverwoestbare klas-sieker. De 'gramnietrige' Hogelandster boer, die zijn Schepper, nadat Deze hem zojuist 'n vruchtbaar stuk land schonk, bot van z'n erf verjaagt.

Lief en aardig zijn niet direct de meest in 't oog springende karaktertrekken van onversneden Groningers. Natuurlijk kunnen ze lief en aardig zijn - breek me de bek niet open - maar hun geaardheid verbiedt ze ermee te koop te lopen. Dou moar gewoon, den dust al gek genoeg. Ooit noemde de Romeinse geschiedschrijver Plinius Groningers 'de meest beklagenswaardige mensen, die vissen vingen in rieten netten en ze rauw opaten'.

'n Stempel die zich niet achtereftig uit laat vlakken en geenszins aanzet tot 'n flamboyante levensstijl. Verre van! Soberheid voor alles. De geijkte sfeer voor spreken is zilver maar zwijgen is goud. Zeker niet meer woorden gebruiken dan strikt noodzakelijk.

Is het terug te vinden in de taal van de streek? "Nee," zegt Simon Reker heel beslist, "flauwe kul. Er kan best eens een keer wat van waar zijn, maar de kans dat het niet waar is, is groter." Simon heeft enig recht van spreken.

Streektaalfunctionaris en derhalve niet de eerste de beste. "Natuurlijk," voegt hij toe, "ik ben geen psycholoog, ik hou me bezig met taal, maar een bindende relatie tussen karakter en taal zie ik niet. Je zou het mondiaal moeten onderzoeken. Ik denk dat de tegenstelling dikwijls gecreëerd wordt; tussen noord en zuid.

Het noorden is - puur klimatologisch - altijd enkele graden kouder. Dus zijn de noordelingen stugger, stijver, minder snel, serieuzer, werkzamer, eten vetter, minder Bourgondisch en weet ik nog allemaal veel. Maar spreek je een Brabander, hoor je een eensluitend verhaal over Belgen. En

■ Simon Reker..... geen relatie tussen taal en volk.....

© EFG/Jan-Willem van Vliet

Fransen zeggen ongetwijfeld hetzelfde over de Spanjaarden. Ik maak me sterk dat het zelfs in Zuid- en Noordbroek niet anders is. Of in Zuid- en Noordwolde. Ik geloof niet dat je de aard, het karakter van een groep mensen kunt afleiden van hun taal."

"Wat zijn nou 'de Groningers'? Ton Schuurmans noemde mij eens de 'super-Groninger'. Ik weet evenwel heel zeker, dat iemand die mij niet kent en mij ziet lopen bepaald niet uit zal roepen: kijk eens aan, een typische Groninger. Indien de aard van de mensen verband houdt met de taal, is de logische vraag: waar begint

het dan mee? Verandert je karakter onder invloed van de taal, of is het juist zo, dat je aard je taal bepaalt? In dat geval vind ik het verdraaid interessant om van zo'n psycholoog te horen wat het verschil is tussen mensen die 'kouke' zeggen en die 'kuk' zeggen. Zoeken ze het in het kort-affe? Kom mij niet aan met prototype's en dat soort zaken."

Dat niettemin de Groningse streektaal bij menigeen de vaste overtuiging "kort van stof" oproept illustreert Reker met: "Mijn eigen sollicitatiebrief appelleerde aan het gevoel bij de commissie, dat Groningers kort zijn in hun taal."

De recommandatie was waarschijnlijk één der meest uitzonderlijke presentaties. Reker: "De brief was om te beginnen in het Gronings en in de tweede plaats héél kort. Ik deed het zeer bewust. Eén zin! 'Dat boantje, waarover ie 't hebben in dei en dei advertensie, dat liekt mie wel wat tou'. Het was voldoende om de tweede ronde te halen." Oortussen alweer op een haar na (begin februari '84) elf jaar geleden.

Reeds op de middelbare school boeide het Gronings de geboren Hogelandster terdege. "Ik noteerde dingetjes over het Gronings en verzamelde woorden. Naderhand kreeg ik door dat het van streek tot streek verschilt. En nog later werd het me duidelijk dat het voortdurend verandert. Heel fascinerend. Ik was net afgestudeerd (Nederlands - JJR) en medewerker bij het Nederlands Instituut toen er een vacature kwam voor een streektaalfunctionaris. Zo rolde ik erin." Zijn werkgebied noemt

de taal-onderzoeker 'een ontzettend intrigerende wereld'. "Wél een kleine wereld, maar nochtans zeer intrigerend. Er is weinig bekend over het Gronings. Ter Laan heeft een prachtig woordenboek gemaakt, maar taalkundig is over het Gronings heel weinig gestudeerd. Natuurlijk heeft het wortels maar op de universiteit is er nimmer serieus aandacht aan besteed. Niet taalkundig vastgesteld hoe dingen liggen. Er zijn dialectatlassen, het woordenboek van Ter Laan, maar daar houdt het zo'n beetje mee op."

Reker wijst erop, dat een streektaal 'slechts' een dialect is. "Daarom stond het weinig in aanzien. Er is geen Groninger beweging ontstaan. Zoals aan het begin van de negentiende eeuw in Friesland. Maar ik zou geen argument kunnen verzinnen, dat iets zegt over het kwaliteitsverschil tussen de twee taalsystemen. Een 'taal' heeft evenwel een stuk officiële erkenning. Dus subsidies, rechten. Dat is voor het Fries veel meer bevochten dan voor het Gronings. Door maatschappelijke factoren, dus simpelweg door mensen, is een verschil gemaakt tussen het Fries en het Gronings. En natuurlijk is het zo dat er in de zeventiende eeuw een Friese dichter was en geen Groningse en dat dit gegeven voor een bewogen Fries een argument is, te zeggen: zie je wel dat er een verschil is. Maar louter het bestaan van Gysbert Japicx maakt mij niet duidelijk, dat het Fries wat anders is dan het Gronings!"

Met enige trots wijst Reker erop, dat de ontwikkeling van het Gronings tijdens zijn inspanningen bepaald niet stil heeft gestaan. "Het verschil tussen de jaren zeventig en tachtig is registreerbaar," benadrukt hij met grote stelligheid. Van een relatie tussen de taal en het volk wil hij evenwel niets weten...

Grunnegers... leer me ze kennen

door Jan J. Ritzema

